

10 Pročež, bratří moji nejmilejší, napomínám lásku vaši, abychom, pokud
s pomocí boží můžeme, ve stopách našeho patrona kráčeli, a jako on neměl hněvu
a nenávisti vůči nikomu, rozmařilosti a zhýralosti jako smrti unikal, opilství a buj-
nosti uhýbal, chudé a poutníky miloval, vdovami a sirotky nepohrdal, proti všem
zpupným a proti všem pohanům se moudře a zmužile postavil, přikázání boží
15 ve všem plně, jak se na biskupa slušelo, andělsky žil: tak každý z nás přede dnem
své smrti nechť usiluje pokáním a zpovědí odpočinutí věčné sobě zjednatí, aľmuž-
nami hříchy své odčinití a jinými četnými ctnostmi, jichž jest bezpočet, duši
svou spasiti.

Tak první ctností je, aby ti, kdož jsou z boží milosti knížaty a mocnými to-
20 hoto světa, nejednali zpupně, naději svou do nejistoty nevkládali, neboť psáno jest:
„Nepřikládejte srdce k bohatství, jestliže by vám přibývalo, aby se nevynášeli,
nýbrž byli mezi svými jako jeden z nich.“ Víru však, která je v Kristu Ježíši,
Pánu našem, všichni pravou zachovávejte, do kostela častěji přicházejte, čiňte
opravdové vyznání svých vin kněžím božím, cudnost milujte, opilství se uhněte,
25 závisti a nenávisti jako jedu se střežte, podvodů se nedopouštějte, křivých svědectví,
křivopřísežnictví a lží nepronášejte, sluhům božím a svým rodičům úctu prokazuj-
te, svému králi a knížatům nebo pánům věrně služte, hadačstvím nevěřte, nýbrž
všechnu naději na Pána vložte.

Toto všechno a mnohá jiná přikázání boží konajíce, bratří moji, jednohlasně
30 volejme k Pánu svému Ježíši Kristu, aby ve svém velkém milosrdenství a na při-
mluvu svatého Vojtěcha, svého mučedníka, a všech svých svatých ráčil se nad námi
smilovati a dopřál nám se svými vyvolenými slyšeti svůj nejsladší hlas: „Pojďte,
požehnaní Otce mého, vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa
do skonání věků. Amen.“

*1 kteří jste dnes přišli... patrně míněna pouť do kostela na hradě pražském – 7 skrze
mnohá soužení do království věčného vešel Skutk. 14,21 – 21 Nepřikládejte srdce k bohatství...
Ž. 61,11; aby se nevynášeli... Sir. 32,1 – 32-33 Pojďte, požehnaní Otce mého... Mat. 25,34*

NÁVŠTĚVA BOŽÍHO HROBU

Liturgické drama se vyvinulo z církevních obřadů velikonočních, jež konaly sbory
duchovenstva v klášteřích nebo při větších chrámech. Jeho zárodek tvořily zpívané úryvky
z Písma. Skutečné drama vzniklo, když zpěváci mimikou a kostýmem začali představovat
osoby, jejichž výroky zpívali. Nejvíce zájmu vzbudily obřady velikonoční, spojené
s Kristovým zmrtvýchvstáním. Z nich vznikla t. zv. *Návštěva božího hrobu*, předvádějící ná-
vštěvu tří Marií u prázdného hrobu Kristova. Obřad měl původně jedinou scénu (mezi Ma-
riemi a andělem, který jim sdělil, že Kristus vstal z mrtvých), později k ní byl připojen výjev
s apoštoly Janem a Petrem a konečně zjevení Kristovo Marii Magdaleně. Jazyk obřadu
byl ovšem latinský, protože tvořil součást bohoslužby.

Text, který tu v překladu podáváme, pochází ze Svatojirského kláštera na pražském
hradě a je z konce 12. nebo z počátku 13. století. Patří i s evropského hlediska k nejzají-
mavějším textům tohoto druhu.

Maria Magdalena a druhá Maria nesly na úsvitě masti, hledajíce Pána v hrobě.

Sestry.

Kdo nám odvalí ode dveří kámen, jenž, jak vidíme, kryje svatý hrob?

Na to andělé.

5 Koho hledáte, ó bázlivé ženy, v tomto rovu pláčice?

Sestry.

Ježíše Nazaretského ukřížovaného hledáme.

Sedící (andělé) u hrobu.

10 Není tu ten, jehož hledáte, ale rychle jdouce, povězte učedníkům jeho a Petrovi, že Ježíš vstal z mrtvých.

Rovněž sedící (andělé).

Pojďte a vizte místo, kde Pán byl položen, aleluja, aleluja.

Potom sestry, přicházejíce ke kůru, necht' zpívají.

15 Přišly jsme lkajíce k hrobu, uviděly jsme anděla Páně sedícího a řkoucího, že Ježíš vstal z mrtvých.

Kůr.

Aleluja, neplač, Maria.

Při příchodu první sestry necht' kůr zpívá.

20 Maria stála venku u hrobu pláčíc. Jak plakala, naklonila se a nahlédla do hrobu.

Řečená sestra necht' se po nahlédnutí do hrobu obrátí ke kleru a zpívá.

Vzali Pána mého a nevím, kam ho položili.

Anděl (Ježíš).

Ženo, proč pláčeš? Koho hledáš?

25 *Sestra.*

Pane, jestliže jsi jej vzal ty, pověz mi, kam jsi ho položil, a já jej vezmu.

On (Ježíš).

Maria.

Ona uklánějíc se.

30 Rabboni.

On pak ustupuje maličko nazad.

Nedotýkej se mne, Maria. Ale jdi k bratrům mým a pověz jim: Vystupuji k otci svému a otci vašemu.

Kůr.

35 Maria přišla zvěstujíc učedníkům.

Sestra.

Viděla jsem Pána a toto mi řekl.

Kůr.

Aleluja, Pán vstal z mrtvých.

40 *Na to kůr.*

Běželi dva spolu a ten druhý učedník běžel napřed, rychleji než Petr, a přišel k hrobu první, aleluja.

Potom dva bratři, vezmouce prostěradla, jdou k stupni a zpívají.

Vidíte, ó druhové, hle prostěradla a rouška, ale tělo nebylo v hrobě nalezeno.

45 *Kůr.*

Vstalt' zajisté.

Po dozpívání (antifony) se začne hymnus Te Deum laudamus.

30 *Rabboni* (hebr.) Mistře – 47 *antifona* (antifonarium) bylo zpívání jednotlivých žalmových veršů střídavě knězem a sborem nebo se takto nazýval zpěv před žalmem, knězem intonovaný a sborem dozpívávaný; *Te Deum laudamus* Tebe Boha chválíme.

LEGENDA O SVATÉM VÁCLAVU

(Oriente iam sole)

Tato legenda, začínající slovy *Když už vycházelo slunce křesťanství* (Oriente iam sole), vznikla kolem polovice 13. století. Je to literárně vyspělé zpracování starších legend, rozrůstající se i do šířky. Patřila k nejoblíbenějším legendám o sv. Václavu, jak ukazují dosti četné její opisy v rukopisech 13. až 15. století. Zároveň je příkladem legend tvořících přechod od prostých legend raného středověku k vyspělým a složitým legendám 14. století.

Z díla podáváme tři ukázky: začátek legendy, kapitolu 4 až 6 a 10.

1. Když už vycházelo slunce křesťanství nad zemí drsnosti a nevzdělané pustoty, totiž nad Čechami, jež temný mrak slepoty téměř zcela pokrýval, ejhle, paprsek přejasný, ani mráčkem hříchu a bludu nezastíněný, to jest ctihodný vévoda Václav, nevinné ruce a čisté srdce mající a dary nebeské milosti naplněný, jako
5 by první razil cestu, po níž se světlo šířilo, až vzrostlo v plný den a zazářilo těm, kteří v temnotách a v stínu smrti žili.

Ten pocházel ze vznešené krve vévodské, ale jeho matka byla oddána pohan-
ské modloslužbě, jsouc nehodna takového syna a názvu matka, kdežto jeho otec
byl nejkřesťanštější vévoda Vratislav, jenž se přičinil o to, aby byl svatý hoch
10 vzdělán v písmě. A ten horlivý jsa ve svých podnicích, brzy nad starce a učitele
své moudrostí vynikl, protože z nauk, které poslouchal, před mnohým jiným při-
kázání Hospodinových vyhledával. Byl to zajisté hoch zvláštního nadání, neboť
se mu dostalo duše do té míry dobré, že všechno, co četl, s vroucí zbožností
do srdce si vštěpoval a tak je zušlechťoval.

15 Když pak zemřel otec jeho, vévoda Vratislav blahoslavené paměti, ejhle,
obyvatelé země se shromáždívše zvolili blahoslaveného hocha Václava, ačkoli se
tomu vzpíral a nerad byl, po otci jeho na hodnost knížecí. Byl zajisté zvolen
jak z toho důvodu, že byl starší než bratr jeho Boleslav, tak pro svůj ctnostný život,
jímž vynikl nad něho i nad všechny ostatní. Ale protože byl ještě útlého věku
20 a nebyl ještě s to, aby vedl správu země, byl svěřen od velmožů země blahoslavené